

Slovanski popotnik.

* „Průmyslová škola“ (obertnijska ali rokodelska šola) se imenuje obširno delo, katero izdavat je jel v posamesnih zvezkih po 5 do 10 pol obsegajočih že lansko leto visoko učeni prof. dr. Jan Purkyně, mož, ki že skozi celih 30 let marljivo obdeluje polje natoroznansko, ter množi domačo književnost s svojimi visoko čislanimi naravoslovskimi izdelki. Pod njegovim vodstvom združilo se je tedaj več veljavnih mož, ki zdaj izdajajo primerne spise v poduk domačih véd, da bo imel tudi vsak priprost Čeh, ki se misli v tem izuriti, primernih knjig v maternem jeziku ali vsaj podlago obširnejemu izobraženju. Dozdaj je to posnemanja vredno početje spravilo že petero zvezkov na dan, ki s prosto, lahko umevno besedo precej obširno razlagajo v obertnijsvo spadajoče vednosti. Posebne vrednosti se nam zdi drugi zvezek pod naslovom „O zvířatech a látkách zvířecích v průmyslu a řemeslech upotřebných.“ Tu popisuje slavnoznaní gosp. dr. Greger z lepo besedo ptuje in domače živali vsigdar s posebnim ozirom na njihovo korist ali škodo. Ta spis se smé staviti po vsi pravici v prvi red onih, s kterimi se je utemeljil že davno slavo in obrnil na se pozornost med svojimi rojaki. Ne manje cene je tudi prvi zvezek sestavljen po učenem dr. J. Krejčí-mu: „Přirodopis kovů a jejich rud.“ Z eno besedo, vsi dozday na svitlo prišli so pisani tako umevno, pa tudi tako mično, da jih moremo z dobro vestjo tudi Slovencom priporočati. Veliko lepega in mikavnega pa nam bodo gotovo prinesli še prihodnji zvezki; toraj ne želimo družega kot da se delo urno nadaljuje — in da bi bilo nekterim našim pisateljem izgled, take občokoristne bukvice spravljati na dan, namesto da dragi čas tratijo z jalovim hrepenjenjem po — kritiki. Čehi delajo veliko, pa kritikujejo malo.

Slovó.

Pozdravljam slednjič sinje vas goré,
Z iskrenim glasom: domačija!
Iz ptujega hitele mi željé
Le k tebi bodo zmir samija.

Navdajal svitli me večerni plam,
Zlatil ki vaše je verhove,
Oživljaj je prebistri potok sam,
Ki gnal peneče je valove.

In kočá očeva dan slednji mi
Veselja mnogo je delila;
Kraj lipe senčnate me mlada kri
Po stezah dragih je vodila.

Zato pozdravljam sinje vas goré
Iz kraja ptujega veselo,
Sercá da mi tolažite željé,
Ki vedno k vam le bo hitelo!

Gr. Krek.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz dolnjega Štajerskega 1. okt. A. — k. Letos sem dvakrat se vozil čez teharsko okolico, kjer sem veliko najlepših konj vidil. Jel sem premišljevati, zakaj da so na Teharjih celega nekdanjega celjskega kroga zmeraj najlepši konji bili in so še sedaj? — Spomnil sem se, da je nekday na sv. Štefana dan neka posebna slovesnost s konji na Teharjih bila. Na velikem prostoru pred cerkvijo sv. Štefana so konje blagoslovili in potem mladi kmetje, sosebno kmečki sinovi, se s konji v jahanjih itd. skušali. Kteri je najlepšega in berhkejšega konja imel, je bil za kralja (menda konjorejcov) spoznan in tako počesčen. To je menda Teharčane sosebno spodbujalo, si lepe konje izrejevati, da so se zamogli pri tej slovesnosti z njimi ponositi in si omenjeno čast pa morebiti tudi darilo pridobiti. — Čeravno sedaj morebiti ni te slovesnosti več, so teharski konji še sedaj menda koj le iz tega vzroka najlepši v celem

poprejšnem celjskem krogu; kajti iz tega vzroka so se — po moji misli — zaplodili in to lepo pleme je ostalo. Je tedaj to stara piča, da je modra nova naredba, ki je po več deželah našega cesarstva sedaj upeljana, da konje za premije jahajo. — Tudi na Horvaškem, kjer sem nedavnej potoval, sem vidil kazala potov in krajev v nemškem in horvaškem jeziku pisane. Le v slovenskem Štajerskem sem v eni celi okrajini vidil samo nemške napise! Da to ni postavno, je gotovo, kajti v drugih okrajnih ravno tistega okroga so povsod zraven nemških tudi slovenski napisi. Še to betvo Slovencom vzeti, da bi celó pravega imena svojih krajev nikjer ne vidili, nočejo toliko cesarski uradniki kakor temveč nemškutarski župani, ki vso svojo slabo čast, nizko visokost in puhlo mogočnost samo v golo nemškutarijo stavijo, ter se sramujejo celó svojo vas slovensko imenovati. Pravijo: „srenjski dnarnici ni potreba za slovenske napise stroškov delati, ker je nam le nemščina za uredovanje potrebna itd.“ Tako je neki župan o tej zadevi modroval! In po nasvetu takošnih zeló modrih županov so bili v tej okrajini le samo nemški napisi narejeni, da bi se kje srenjska dnarnica za nepotrebne reči ne izpraznila!! Al ne gré takim županom spominek iz suhih hrušk?

Iz sv. Višarij na Koroškem 3. oktobra. — J. S. Danes ko na roženkransko nedeljo so sklenili duhovske opravila v romarski cerkvi device Marije na sv. Višarjah. Zbrala se je na tisti dan sila velika truma pobožnih romarjev iz raznih dežel in raznih jezikov. Prečastiti Žabniški gosp. dekan Franc Kulnik, tamošnji trije gosp. kaplani in še pet drugih duhovnikov iz sosednih far so imeli vsi dosti dela in truda toliko romarjev spovedati in obhajati. Pridigovalo se je v saboto večer slovensko, v nedeljo zjutraj pa nemško. Prav goreče sta govorila oba pridigarja, da so bili poslušavci vsi ginjeni. Slišali smo, da je letos od praznika Kristusovega vnebovohoda do zadnje nedelje čez 22 tavžent romarjev bilo obhajanih, ki so prišli deloma v procesijah deloma posamesni iz Koroškega, Kranjskega, Štajerskega, Goriškega, Rezije, Tiroljskega, Solnograškega in Avstrijskega. Tudi Lahov pride vsako leto veliko sem na Božjo pot, ki tudi spovednika svojega, gosp. fajmoštra Jerneja Meherja tukaj najdejo. — Leta 1860 se bode obhajala petstoletnica tukajšne romarske cerkve, zatoraj bodo prihodnje leto cerkev od znotraj in zunaj popravili; le škoda, da se zavolj svoje lege bolj razširiti ne dá; pretesna je namreč ob nedeljah in velikih godovih za toliko ljudi, ki se tukaj shajajo. Pripravljeno je tudi že večidel vse, da bojo eno romarskih hiš za eno nadstropje povišali, in tako mogli več ljudi prenočiti. Tudi poti, ki od Žabnic in Merzle vode na Višarje deržé, bodo popravili, ker jih plohe vsako leto nekoliko speró. — Po poldne so imenitnejši reči iz cerkve pobrali in jih shranili. Še enkrat so se oglasili vbrani zvonovi višarski, ko so se duhovniki od romarske cerkve poslovili in potem na sanih po kopnem v dolino odrinili.

Iz Dvora na Koroškem 5. okt. Ker je nas vselej veselilo, po „Novicah“ zvediti letino raznih krajev, bi znabiti tudi kdo rad vedel, kako se je obnesla na Koroškem. Akoravno je skoro vsaki prerokoval suho leto, vendar nismo imeli samo dosti dežja, temuč tudi ob tako primernih časih, da bi si ga sami ne bili mogli drugače želeti; zategadel smo pa tudi kerme prav dosti nakosili. Pšenica in ječmen sta se obnesla srednje, rež zavolj obilne rije pa še tako ne; sočivje je največ izdalo, tako se tudi ajda kaže; nekoliko smo je že namlatili, nekaj se je še suši, nekaj je pa še stoji, in ker je vreme prelepo in se slane ni bati, je bomo za več let dobili. Siva ajda je za 14 dni kasneja; na sv. Aleša dan vsejana je prav bogata, tista pa, ki sem jo 4 dni pred vsejal, ima slame veliko, al prazna je. — Ozimino smo večidel že dosejali; tudi v turšišče smo še sejati mogli, ker je červ pripomogel, da je turšica

pred dozorela; tudi z njo smo še zadovoljni. Krompir je sreden in bolj gnjije kot lani; zelja in korenstva bo dosti. Zdaj se družega ne bojimo, kakor navadne nespametne paše na zimskem sejanzu po sv. Martinu; kako škodljivo je to, je 7. list sl. koroške kmetijske družbe že leta 1845 dosti jasno dokazal. Bog bi hotel, da bi deželne vlade po nasvetu tega lista ti presneti napaki še letos v okom prišle, sicer nimamo družega branitelja kakor sneg pred Šentmarčico!

Lesjak.

Iz Siska 3. okt. — V Banatu odjenjuje žito tako, da se smemo nadjati prihodnji teden cene po 2 fl. 24 kr. vag. z voznino vred. Ker je Bog dal krompirja in ajde, več kakor je bilo upati, in ker turšica tako obilen pridelek obeta, kakor že leta in leta ne, se je tem več nadjati, da ne bo dragine, ker imajo še lanskih pridelkov na kupe in žita tudi še po tako nizki ceni ne morejo spečati. V Sisku že sedem tednov ni kar nič kupčije in iz Kranjskega se ne oglasi ne en kupec, in ker prodajajo žito na morju ceneje kakor tu, se menda tudi ne bo kmali kdo oglašil. Sava in Kolpa ste zlo plitve. Za Zidani most ni nobenega nakladavca.

Iz Pole. Poslednjič sem Vam omenil, da je prva linijna ladija „Cesar“ srečno se z morjem poročila. Dovolite mi danes to orjaško ladijo nekoliko natančneje popisati. Dolga je 255, široka pa v sredi 54 komolcov, težka z vsem, kar gré k nji in je na nji, 94 tavžent 416 centov, ima za 1000 vojakov prostora in 91 kanón, ktere so bile v lite v Marijnem Celju. Delati so jo začeli 25. marca 1856.

Iz okolice Pivške mesca sept. — Na farnem zvoniku je ura ravno pet odbila, ko sva s ternovskim gospod učiteljem V. iz Ternovega proti Košani koračila. Ker je pot boljša in tudi nekoliko bliže, sva jo udarila v namenjeno mesto po premski poti. Jutro je bilo tako lepo, da si ga, dragi bravec, nikoli lepšega misliti ne moreš. Od bližnjih in daljnih cerkev se je čulo milo petje zvonov in škerjančki so žvergoleli nad nama, da je bilo veselje. Bližajoča se Premu naji je v herbet že solnce pripekati jelo; al berzo naji je senca košatega drevja pod svoje krilo vzela. Zrele češplje so nad nama visele in nehoté sem se spomnil g. Aleš-a, prečastitega teržaškega dekana. Večidel po njihovem trudu je vse to drevje nasajeno bilo. O kako prijazna je ta pot! Zdelo mi se je, da nisem več na Notranjskem, temveč na Gorenjskem. Na desni se širijo rodovitni verti in lepi travniki, na levi pa šumlja Reka v stermih bregovih proti svojemu podzemeljskemu hramu.

Prijazno se pogovarjaje dospeva do Prema. Prem je na visokem hribu in od ceste nekoliko v strani; zato sva jo naravnost po Bitinjah vrezala proti Košani, da bi tu šolske preskušnje ne zamudila. Pot naji pelje memo petero mlinov do steze, po kateri se gré čez neko stermo goro v košansko dolino. Malni ti, ki jih zgol „malni pod Premom“ imenujejo, so lepi in premožni viditi. Iz vsacega nama je skočil pès nasproti, velikemu teletu podoben, ter dolgo za nama režal. Treba bi bilo, da bi take hude lajavce priklenili, ker zló lahko se kaka nesreča pripeti!

Po slabi stezi na hrib pridši zagledava lepo košansko dolino. Res veličasten pogled! Glej tam ti je Bistrica in Ternovo za gorami, na hribu Prem, pod hribom v germovji se pa vije in mirno dalje vali Reka, najčudnejši potok dežele kranjske. Na drugi strani ti je košanska dolina, in po nji veliko vasi, gradov in cerkvá. Na vse kraje ti pa zapirajo pogled visoke gore.

Pa tu ni časa se dolgo ozirati, ker preskušnje se bodo skoraj začele! Okoli pol desete ure prideva v Košano.

Kmali po zahvalni maši se pripelje mnogo gospodov in tudi prečastiti ternovski dekan gospod Anton Grašič. Preskušnja se je dobro obnesla; vidilo se je, da častiti gosp. farman Bergant, ki so sami katehet, in učitelj gospod Gajger, se nista zastonj trudila, s šolarčki svojimi. Na zadnje so še nekoliko lepih domačih pesmic zapeli. — Po

končani skušnji je bila pri gosp. farmanu velika pojedina, pri kateri se je gospod dekanu, za šolo celó unetemu farmanu in drugim gospodom napivalo. Pele so se samo slovenske pesmice in le prekrasne domače pesmi so nam jedi sladile.

Drugi dan zgodaj vstanem in grem s gosp. kaplanom Tomc-om in košanskim učenikom v neko vas, ki se imenuje „Volče.“ Do te vasi je od fare ura hodá. Gospoda staravno biro pobirala in jez sem šel z njima, da bi se nekoliko s tem krajem soznanil in da bi imenitni predor (tunnel) vidil, do kterege ni več ko pol ure pota. Ta predor je res imeniten. Na desni in levi je silna visočina; omotica te napade, če od zgorej doli pogledaš. Po poti v Volče mi je gospod učenik marsikaj pripovedoval. Med drugim tudi to-le: „V vasi pod goro je ob času, ko so železnico delali, živel star mož z veliko družino. Da bi svojo družino ohranil, gré si na železnico kruha služiti. Prime lopato in glej! ko prvič na goro vdari, se sosuje toliko peska in se udere taka brežina zemlje, da ubogega starčka pri ti priči pokoplje.“ — Po doveršenih opravkih se vernemo v Košano. — Človeka veseli tod potovati, ker ljudje so prijazni in celó dobri kmetje. Vsaki košček zemlje pridno obdelujejo, pa tudi gorice so vse ovenčane z milo tertico. Še pred hišnimi vratmi si narejajo senco, da brajd nasadijo in jih po prek v latnike vežejo. Vino, ki letos dobro obeta, se tukaj le „vremščina“ imenuje. Zeló sem se čudil piti na Pivki dtako obro kapljico, pridelano na domači zemlji.

Pa pojdemo zopet v Košano! Tu je ogleda vredna farna cerkev z izvrstnimi orgljami. Iz cerkve pridši zagledaš najpervo čern, dosti visok stolp, ki se dviguje pred cerkvijo. Častiti gospod farman so mi rekli, da so nekdanj štirje taki stolpi tu bili in še le oni so tretjega, ker so kamnja potrebovali za kapelo, podreti dali. Rekli so dalje, da je to nekdanj tabor bil proti Turkom, ki so to dolino pogostoma napadovali. Ljudje, kadar so slišali, da se ti roparji bližajo, so vse, kar so najboljšega imeli, v ta grad znosili ter se okoli njega bojevali. Posebno dosti je tudi Slavina terpela in večkrat požgana bila.

Popoldne me peljejo gosp. farman na Ravnje, v grad gospoda grofa Hohenwart-a. Prijazno naji je oskerbnik gospod Holcinger sprejel ter nama vse skazal. Po pravici se smejo Ravnje „notranjski raj“ imenovati. Vse, kamorkoli se ozreš, je zeleno. Za seboj imaš prijazen log, pred teboj se pa razprostirajo krasni verti polni sadnega drevja, rodovitne njive in zeleni travniki. Gospod grof, sedaj reški vikši župan, je veliko že potrošil za olepšanje svoje grajšine.

Ko smo verte ogledali, naji je peljal gospod oskerbnik v grajško bukvarnico. Veliko lepih starih bukev je tu na policah, in mislim, da bi se tudi za slovenščino marsikak zaklad našel, ako bi kdo vse skerbno preiskal.

Ko sva vse sobe ogledala, se verneva po senci košatega drevja v Košano.

Drugo jutro se napravimo v Zagurje, — bila je tam ravno tudi šolska preskušnja. Zgodaj tedaj grémo iz Košane memo Šenpetra in več drugih vasi v zdolnjo Pivko v Zagurje. Zagorci se smejo ponašati z zalo cerkvijo, ker se lahko najlepšim notranjskim cerkvam prišteva. Ker je to stran Pivke že naš prezgodaj umerli Fr. Domicelj lepo natanko popisal, pojdemo toraj berž v šolo pogledat, kaj zagorski otroci počnejo. Prav dobro odgovarjajo gospodu katehetu Mlakar-ju in tudi verlemu učeniku Turk-u. Šola je prav slovenska in kar so se otroci tu naučili, to bodo vedno znali. Tudi tu je bilo veliko kosilo pri čast. gospodu farnemu vikarji Anton-u Mlakar-ji.

Proti večeru se vernem s ternovskim prvim učenikom gospod Gerbecom v Bistrico. Mesec je ustajal iz za gor in prijazen vetrič je pihljal, ko sva skozi Knežak in Šenbije stopala proti svojemu domu. J. Bilc.

Iz Verhniške okolice na sv. Mihela dan. Med Verhniko in Barovnico, kjer je bil nekdanj mogočen samostan, se izteka po mnogih studencih čista voda „Bistra“, po kateri je dobil ime omenjeni samostan z okolico vred. Ozidje samostana in pod goro ob cesti stoječih ponosnih 26 lip opominja še na starodavne čase. Ta samostan, zdaj „Bistriška grajšina“ imenovan, z vsemi poljskimi in gojzdnimi lastninami, med katerimi je posebno gojzd neprecenljive vrednosti, je zdaj lastnina gosp. Antona Galle-ta, kateri s svojim obširnim posestvom v lepem redu vedno napreduje. Blizo gospod Galle-tove grajščine na Bistri je bil Rajnšev mlin; gosp. Galle so kupili tudi ta mlin in po novi znajdbi tako imenovani ameriški mlin napravili, v katerem se vse z mašinami dela; eno samo železno kolo — prav velikano — po vsem mlinu od tal do verha vse tako mično goni, da ni mogoče tako imenitne znajdbe prehvaliti. Pšenica, pred ko se začne mleti, se z mašinami tako očisti, da je ko da bi bila pri zernu zbrana. Melje se suha in je za vsako rabo dobra. Ker je ta mlin blizo barovniškega kolodvora, je mogoče vsakega naročnika hitro postreči. Dobiva se tu petere baže pšenična moka kaj lepa. Le naj pride in poskusi vsak sam! Jože Tomšič, pek na Verhniku.

Iz Podreče v mavški fari pod Kranjem. Fr. K — c. Zlo nevarno je za živino kamenje ali okleške lučati, ker se rado prigodi, da se živina poškoduje. Tako se je 17. dan p. m. nekemu mladenču na Podreči pripetilo, ko je na polji krave pasel. Zagnal je kamen za mlado in dobro rejeno kravo, ki je v bližnje prosó hitela; zadel jo je na zadnjo desno nogo in ji kost zgor kolena popolnoma prebil. Krava se je od velike bolečine hitro dvakrat po treh nogah okoli zasukala, potem pa obstala. Pastir se je zlo prestrašil, pa vendar ni mislil, da je noga proč. Skočil tedaj h kravi, pošlata za nogo, al kako se ustraši, ko vidi, da se noga le samo za kito in kožo derži. Prišli so z vozom po-njo, jo domú peljali, in precej po zdravnika poslali, kateri je nogo lepo skupaj zložil in v dilice povezal. Ali bo pa še kdaj noga cela ali ne, se ne vé; malokdaj se odbita noga živini izceli.

Iz Kamnika. Njih Veličanstvo, casarica Karolina Avgusta, so za zidanje nove lokaljske cerkve na Sélh pri Kamniku 300 fl. dati blagovolili, in iz hvaležnosti za toliko lepi dar je bila na sv. Mihela dan sv. maša s žegnom, pri kateri se je velika množica vernih sošla, da so Boga za najobilniši blagoslov milostljivi darovavki prosili.

Iz Ljubljane. Unidan pohvaljeni „Domači slovenski Koledar“, ki so ga celega spisali častiti gosp. Hicinger, je prišel že na svitlo. Zdaj pa le po-nj! — Ljubljansko cukrarnico bodo začeli posihmal kriti. Dvema ljubljanskema tesarskema mojstroma, ktera sta to delo prevzela, je obljubljeno še poverh 650 fl., če spravita fabriko do konca novembra pod streho. Kaj pa bo potem s fabriko, se ne vé še nič gotovega. — Repatica je bila skozi celi teden tako krasna, da rés že od leta 1811 ni bilo take lepe viditi. — V nedeljo so bili novi ljubljanski proš, prečastiti gospod Anton Kos inštalirani. Njih naslednik v Kranji, prečastiti gosp. Janez Reš, ki so prišli iz Idrije, so nastopili že ta teden kranjsko tehintjo.

Iz Ljubljane. Vsled naznanjenja visocega c. k. ministerstva notranjih oprav bo plačevati prihodnje leto 1859 na Kranjskem od vsacega goldinarja nove veljave cesarskih davkov vsega skup osem in trideset novih kracarjev in tri desetinke ($38\frac{3}{10}$) nadavka.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Presvitli cesar so dali s patentom od 29. septembra t. l. novo postavo zastran dopolnovanja armade. Ta postava bo veljala od vseh Svetih tega leta naprej. Iz nje posnamemo kratko to-le: Nova postava dene vse dosedanje postave zastran te zadeve ob moč. —

Tisti, kateri so bili po dosedanjih postavah oprosteni vojašine, ostanejo tudi po novi postavi oprosteni, ako so se oženili pred dnem razglašenja nove postave in imajo skerbeti za živež žene ali otroka, toda dokazati morajo, da njih prostost ni zoper dosedanje postave. — Kdor hoče avstrijsk vojak biti, mora biti cesarsk podložnik, najmanj 5 čevljev v prvem in drugem razredu (klasu) starosti, najmenj 5 čevljev in 1 pavec pa v družih razredih velik biti. Mornarji in rokodelci na ladijah (barkah) se bodo jemali brez ožera na velikost v vojaško službo, v katero more sploh slednji stopiti od spolnjenega petnajstega do šest in tridesetega leta starosti. Možem, kateri so že v armadi služili, je dovoljeno, tudi s 40 leti starosti zopet v armado stopiti. — Dolžnost, vojak biti, ima vsak, in ta dolžnost terpi sedem let, namreč od spolnjenega dvajsetega do spolnjenega sedem in dvajsetega leta. Novinci se bodo naberili vsako leto v mescih februarju, marcu in aprilu. — Kolikor ima kak okraj novincev k armadi dati, jih ima popolnoma in po pravilu iz prvega in drugega razreda dati, še le potem, če jih v teh dveh razredih ni dosti, se imajo iz višjih razredov jemati. O navadnem izberanju novincev se ne jemljejo čez peti razred. — Dolžnost, v armadi služiti, terpi osem let od dné, ko je kdo k banderju prisegel; potem je dolžan še odločeni čas v rezervi ostati. — Kdor ni oprosten vojašine po postavi, ali kterege za to postavljena komisija ni za vselej neugodnega spoznala, se ne sme oženiti, če ni drugega razreda (22. leta) starosti spolnil. — Zastran oprostenja od vojašine veli postava: Oprostenje od vojašine dobi edini sin 70 let starega očeta; po smerti obeh staršev edini vnuk 70 let starega deda (starega očeta) ali babe (stare matere) vdove; edini brat bratov in sester, ki so sirote. Toda samo tisti edini sin, vnuk ali brat more oprosten biti, kateri je zakonsk in práv in kateri preživlja svoje starše, prestarše ali brate in sestre, in sicer dokler to dolžnost spolnuje. Za enake kakor za 70 let stare spoznava postava tiste, kateri imajo neozdravljive dušne in telesne bolezni. Enak edinemu sinu, vnuku ali bratu se čisla tisti, kterege edini brat ali drugi bratje služijo v armadi, čeravno samo v rezervi, ali so mlajši kakor petnajst let, ali se pa zavoljo neozdravljivih dušnih ali telesnih bolezin ne morejo preživljati; kateri se je kmali, ko je iz drugega razreda stopil ali pa še pred s privoljenjem politične deželne oblastnije oženil. — Oprosteni so dalje duhovni katoliške cerkve brez razločka obreda, bogoslovci, bratje od cerkve poterjenih redov, duhovni greške nezedinjene cerkve, duhovni in bogoslovci avgsburške in helvetske in unitarske vere; rabini in vsi, kateri namerjajo rabini biti; dalje cesarski uredniki, uredniki javnih zalogov, deželnih namestništev in županijskih uredov, katerim je politična uprava izročena, in so ti uredniki pravo- in državoslovne uke izdelali. Dalje so oprosteni profesori in učitelji javnih ali tacih učiliš, ktere imajo pravico javnosti, tudi učitelji ljudskih šol, katerim dá šolska oblastnija stanovitno službo; na cesarskih vseučiliših graduirani doktorji vseh verst; redni in javni učenci vseučiliš, pravnih akademij, orientalske dunajske akademije, višjih gimnazij in rudnijskih akademij, če se dobro obnašajo in razred izverstnosti, ali ker se tak razred ne daja, razred prednosti imajo; pričevala godnosti čez izdelan gimnazij se čislajo imenovanim razredom enake. Oprosteni so lastniki podedovanih, nerazdeljivih kmetij, če ondi redovno prebivajo, jih sami obdeluje in njih dohodki zadostijo za preživež rodbine s 5 ljudmi; edini vnuk posestnika ali posestnice vdove, če bi moglo posestvo pod zlo iti. — Magistri in patroni ranocelnštva, diplomirani farmaceuti in zdravniki za živino imajo, če jih vojašina zadene, po mogočnosti samo